

Література:

1. Андрущенко В. Губерський Л. Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість: Методолого-світоглядний аналіз, 2002. 580 с.
2. Бистрова А. Н. Світ культури (Основи культурології) : навчальний посібник. 2-ге видання, виправлене і доповнене. М. : Видавництво Федора Конюхова ; Новосибірськ : ТОВ «Видавництво ЮКЕА», 2002. 712 с.
3. Кармин А. С. Новікова Е. С. Культурологія. Питер, 2006. 464 с.
4. Культурологія. Частина 1 : навчальний посібник для студентів усіх спеціальностей /С. В. Морозова, Л. В. Оржековська, Н. В. Якушкіна [та ін] ; за ред. С. М. Прокоп'єва ; Моск. держ. ун-т друку Москва : МГУП, 2010. 248 с.
5. Токарев С. А. Розмежувальні та об'єднавчі функції культури. М., 1973. 100 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-313-5-10>

ЕКОЖУРНАЛІСТИКА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ: МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ

Яблонський М. Р.

*кандидат наук із соціальних комунікацій,
старший викладач кафедри соціальних комунікацій
Волинського національного університету імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Сучасна війна в Україні актуалізувала всі соціальні виклики та загрози, з-поміж яких проблема світової безпеки набула гостроти, чи не найбільшої з часів холодної війни. Стан довкілля – її невід'ємний складник. Інформаційна, просвітницька, організаційна та контролююча функції екожурналістики ускладнені масштабом завдань, тим паче, що рівень шкоди, завданої рф екології в Україні, являє собою екоцид. Під час роботи зимової пленарної сесії Парламентської асамблеї Ради Європи у Страсбурзі 23–27 січня 2023 р. було ухвалено резолюцію «Вплив збройних конфліктів на навколишнє середовище»: «У резолюції, зокрема, йдеться про необхідність кодифікувати поняття “екоцид” як у національному законодавстві, так і в міжнародному праві. Також необхідно внести зміни до Римського статуту Міжнародного кримінального суду, щоб додати екоцид як окремий вид злочину. Держави-члени мають ужити необхідних заходів, щоб

38

заборонити використання забороненої зброї під час збройних конфліктів, яка, серед іншого, непропорційно впливає на довкілля й унеможливує життя людини в зоні ураження» [3].

ЗМК України інформують про численні зустрічі перших осіб держави на міжнародному рівні з питань довкілля. Так, як повідомив Офіс Президента України 14 березня 2023 р., керівник Офісу Президента А. Єрмак провів зустріч із виконавчим директором Програми Організації Об'єднаних Націй з довкілля (UNEP) І. Андерсен. Український посадовець поінформував «про екологічні злочини, які скоює російський агресор під час повномасштабного вторгнення в Україну», «закликав світову спільноту, зокрема структури ООН, до активнішого обговорення питання запобігання шкоді від агресивної війни, яку Росія веде в Україні» [1]. 24 березня 2023 р. «Уповноважений Верховної Ради з прав людини Дмитро Лубінець обговорив із помічницею Генерального секретаря ООН та директоркою Кризового бюро Програми розвитку ООН (ПРООН) Асако Окай загрози навколишньому середовищу через дії РФ в Україні» [2].

Після 24 лютого 2022 р. дуже швидко в інформаційному просторі актуалізувалася проблема ядерної безпеки. Захоплення Чорнобильської АЕС і непрофесійні дії загарбників посилювали психологічну напругу в суспільстві, тим більше, що в колективній пам'яті збереглася хроніка подій після катастрофи на ЧАЕС 1986 р., зокрема безпорядність тодішньої радянської влади. Інформація про пожежі в зоні відчуження, героїзм персоналу Чорнобильської АЕС, що без зміни працює, забезпечуючи ядерну безпеку всіх елементів та систем станції (лише 20 березня вдалося провести часткову ротацію персоналу). І це в обставинах великої напруги, бо окупанти перетворили ядерний об'єкт на військову базу. Після звільнення Київщини в низці репортажів (наприклад, каналу «1+1» 26 січня 2023 р.) відтворено картину пограбування Чорнобильської АЕС – від високовартісного обладнання до предметів побуту. За даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, за 35 днів окупації зони відчуження загарбниками нанесено збитків майже на 3 млрд гривень, знищено 100 одиниць вартісного аналітичного обладнання, пошкоджено 133 джерела випромінювання.

У січні 2023 р. МАГАТЕ повідомило, що має намір вже у ході візиту голови агентства Рафаеля Гроссі до України розмістити своїх інспекторів на українських атомних електростанціях (The Wall Street Journal). Організація планує розмістити двох чи трьох спостерігачів на Рівненській, Хмельницькій, Південноукраїнській АЕС та у зоні Чорнобильської АЕС. В українських ЗМК висвітлювалася реалізація цього задуму. Інформувалося також про спільний брифінг прем'єр-

міністра України Д. Шмигала і директора МАГАТЕ Рафаелз Гроссі, що відбувся 18 січня 2023 р., про зустріч Президента України з директором МАГАТЕ.

Взагалі хроніка діяльності МАГАТЕ в Україні дуже насичена.

Сьогодні ворог спекулює радіаційною безпекою, здійснюючи обстріли Енергодару. Як повідомляв «Енергоатом» на початку лютого 2023 р., Україна співпрацює з МАГАТЕ щодо касової демілітаризації Запорізької АЕС і встановлення навколо станції 30-кілометрової зони безпеки для запобігання ядерній катастрофі, яка загрожує всьому континенту [5]. Однак суттєвих зрушень нема, окупанти продовжують перетворювати ЗАЕС на військову базу, наражаючи світ на ядерну небезпеку.

Новий акцент у проблемі ядерної безпеки – заява путіна про те, що в Білорусі до 1 липня 2023 р. буде готове сховище для ядерної зброї росії. З його слів, там розмістять російські тактичні ядерні боєприпаси. Також президент імперії зла запевнив, що росія вже розмістила в Білорусі комплекс «Іскандер», який може бути носієм ядерної зброї.

5 лютого 2023 р. Президент Україна ухвалив рішення РНБО щодо запровадження санкцій проти російської атомної галузі. «Сьогодні є ще один санкційний крок нашої держави проти держави-терориста. Введено в дію рішення Ради національної безпеки та оборони щодо санкцій проти атомної галузі Росії. І це не останнє рішення щодо цієї їхньої галузі», – заявив президент України Володимир Зеленський у своєму вечірньому зверненні» [6].

У міжнародному та українському інформаційному просторі висловлюється занепокоєння і щодо проблеми замінованих територій. Британський телеканал новин Sky News наприкінці січня 2023 р. наголосив, що Україна – найбільш замінована країна у світі (понад 40% територій). Представниця неурядової організації Mines Advisory Group (MAG) Катерина Темплтон зауважила, що такі масштаби не порівняти з Сирією або Афганістаном. Україні нададуть спеціальну техніку, яка допоможе військовим розмінувати поля. РФ використовує заборонені протипіхотні міни, розтяжки, міни-пастки, протитанкові вибухівки, – все це становить велику небезпеку на звільнених територіях. Кількість постраждалих від мін – загіблх і тих, що зазнали поранень, – збільшується. Страждає і сільське господарство. Організація MAG у квітні 2022 р. надіслала свою команду в Україну для співпраці щодо очищення замінованих територій [7].

Низка матеріалів українських ЗМК – про екологічні проблеми в аспекті євроінтеграційної перспективи. Зокрема, на спільному засіданні Кабінету Міністрів України та Колегії Європейської Комісії у Києві 2 лютого 2023 р. наголосувалося, що «Україна впроваджує

зелений курс навіть під час російської агресії»: «У ході засідання Міністр захисту довкілля та природних ресурсів України Руслан Стрілець розповів про співпрацю з ЄС, впровадження зеленої угоди та євроінтеграцію довкілцевої сфери» [4].

Формуванню екосвідомості сприяють матеріали ЗМК про урядову програму обміну ламп розжарювання на світлодіодні (LED) лампи (наприклад, інтерв'ю з міністром довкілля та природних ресурсів Р. Стрільцем; інтерв'ю з І. Смілянським, директором Укрпошти, установи, що реалізує цю програму; численні репортажі з різних областей України про впровадження цієї програми).

На перспективу працюють матеріали в ЗМК про альтернативні джерела енергії, зокрема про європейський досвід. Наприклад, 10 лютого 2023 р. на телемарафоні «Єдині новини» – репортаж А. Зябка про плани збудувати поблизу містечка Єзюрко найбільшу в Польщі сонячну електростанцію. 10 лютого 2023 р. на телеканалі «1+1» – репортаж Д. Фурдака про те, що провідна енергогенерувальна компанія країни НАК «Нафтогаз» переходить на альтернативні джерела електрики. Репортаж супровався науковим коментарем Г. Рябцева. Фахівець зауважив, що, на відміну від більшості країн Євросоюзу, Україна має розмаїтіший ландшафт, відтак і екологічно чистих джерел енергії ми маємо більше. Журналіст зауважив, що нині південь країни – найбільш оптимальний регіон для сонячних панелей та вітряків – окупований або занадто близько до зони бойових дій. Але щойно безпекова ситуація дозволить, кажуть у «Нафтогазі», екологічно чистих електростанцій ставатиме дедалі більше.

Отже, міжнародний аспект екожурналістики в сучасних умовах війни в Україні реалізовано в таких проблемно-тематичних блоках, як проблема екоциду, важливість ядерної безпеки, потреба розминування та робота на перспективу – розвиток альтернативних джерел енергії.

Література:

1. Андрій Єрмак обговорив із виконавчим директором Програми ООН з довкілля питання відповідальності РФ за екологічні злочини в Україні. URL: <https://www.president.gov.ua/news/andrij-yermak-obgovoriv-iz-vikonavchim-direktorom-programi-o-81609>

2. Лубінець розповів помічниці Генсека ООН про екологічні загрози через дії рф в Україні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3686689-lubinec-rozpoviv-pomicnici-genseka-oon-pro-ekologicni-zagrozi-cerez-dii-rf-v-ukraini.html>

3. ПАРЄ ухвалила резолюцію, що запроваджує поняття екоциду.
URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3659333-pare-uhvalila-rezoluciu-so-zaprovadzue-ponatta-ekocidu.html>

4. Руслан Стрілець: Україна впроваджує зелений курс навіть під час російської агресії. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ruslan-strilets-ukraina-vprovadzhuie-zelenyi-kurs-navit-pid-chas-rosiiskoi-ahresii>

5. Співпраця з МАГАТЕ триває. URL: <https://www.energoatom.com.ua/o-0402231.html>

6. Україна запровадила санкції проти російської атомної галузі. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-sanktsiyi-rosiya-atomna-haluz-zelenskyy/32256563.html>

7. Ukraine war: How hidden landmines, tripwires and booby traps pose lethal danger for years to come. URL: <https://news.sky.com/story/ukraine-war-how-hidden-landmines-tripwires-and-booby-traps-pose-lethal-danger-for-years-to-come-12795912>